

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ദ്വിതീയസ്കന്ധേ ദശമോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ദ്വിതീയസ്കന്ധേ ദശമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

അത്ര സർഗോ വിസർഗശ്ച സ്ഥാനം പോഷണമുതയഃ |
മൻവന്തരേശാനുകുമാ നിരോധോ മുക്തിരാശ്രയഃ || 1 ||

ദശമസ്യ വിശുദ്ധ്യർഥം നവാനാമിഹ ലക്ഷണം |
വർണയന്തി മഹാത്മാനഃ ശ്രുതേനാർഥേന ചാഞ്ജസാ || 2 ||

ഭൂതമാത്രേന്ദ്രിയധിയാം ജൻമ സർഗ ഉദാഹൃതഃ |
ബ്രഹ്മണോ ഗുണവൈഷമ്യാദ് വിസർഗഃ പൗരൂഷഃ സ്ഥൂതഃ || 3 ||

സ്ഥിതിർവൈകുണ്ഠവിജയഃ പോഷണം തദനുഗ്രഹഃ |
മൻവന്തരാണി സദ്ധർമ ഊതയഃ കർമ്മവാസനാഃ || 4 ||

അവതാരാനുചരിതം ഹരേശ്വാന്യാനുവർതിനാം |
സതാമീശകമാഃ പ്രോക്താ നാനാഖ്യാനോപബൃഹിതാഃ || 5 ||

നിരോധോഽന്യാനുശയനമാത്മനഃ സഹ ശക്തിഭിഃ |
മുക്തിർഹിത്യാന്യമാരുപം സ്വരൂപേണ വ്യവസ്ഥിതിഃ || 6 ||

ആഭാസശ്ച നിരോധശ്ച യതശ്ചാധ്യവസീയതേ |
സ ആശ്രയഃ പരം ബ്രഹ്മ പരമാത്മേതി ശബ്ദ്യതേ || 7 ||

യോദ്യയാത്മികോദ്യായം പുരുഷഃ സോദ്യസാവേവാധിദൈവികഃ |
യസ്തത്രോദയവിച്ഛേദഃ പുരുഷോ ഹ്യാധിഭൗതികഃ || 8 ||

ഏകമേകതരാഭാവേ യദാ നോപലഭാമഹേ |
ത്രിതയം തത്ര യോ വേദ സ ആത്മാ സ്വാശ്രയാശ്രയഃ || 9 ||

പുരുഷോദ്യേധം വിനിർഭിദ്യ യദാസൗ സ വിനിർഗതഃ |
ആത്മനോദ്യനമൻവിച്ഛന്നപോദ്യസാക്ഷീച്ഛൂചിഃ ശൂചിഃ || 10 ||

താസ്വവാത്സീത് സ്വസൃഷ്ടാസു സഹസ്രപരിവത്സരാൻ |
തേന നാരായണോ നാമ യദാപഃ പുരുഷോദ്ഭവാഃ || 11 ||

ദ്രവ്യം കർമ്മ ച കാലശ്ച സ്വഭാവോ ജീവ ഏവ ച |
യദനുഗ്രഹതഃ സന്തി ന സന്തി യദുപേക്ഷയാ || 12 ||

ഏകോ നാനാത്വമൻവിച്ഛൻ യോഗതൽപാത് സമുത്ഥിതഃ |
വീര്യം ഹിരൺമയം ദേവോ മായയാ വ്യസൃജത് ത്രിധാ || 13 ||

അധിദൈവമധ്യാത്മമധിഭൂതമിതി പ്രഭുഃ |
യഥൈകം പൗരുഷം വീര്യം ത്രിധാഭിദ്യത തച്ഛൂണു || 14 ||

അന്തഃശരീര ആകാശാത് പുരുഷസ്യ വിചേഷ്ടതഃ |
ഓജഃ സഹോ ബലം ജജ്ഞത തതഃ പ്രാണോ മഹാനസുഃ || 15 ||

അനുപ്രാണന്തി യം പ്രാണാഃ പ്രാണന്തം സർവജന്തുഷു |
അപാനന്തമപാനന്തി നരദേവമിവാനുഗാഃ || 16 ||

പ്രാണേന ക്ഷിപതാ ക്ഷുത് തൃഡന്തരാ ജായതേ പ്രഭോഃ |
പിപാസതോ ജക്ഷതശ്ച പ്രാങ്മുഖം നിരഭിദ്യത || 17 ||

മുഖതസ്താലു നിർഭിന്നം ജിഹ്വാ തത്രോപജായതേ |
തതോ നാനാരസോ ജജ്ഞത ജിഹ്വയാ യോദ്യധിഗമ്യതേ || 18 ||

വിവക്ഷോർമുഖതോ ഭൂമ്നോ

വഹ്നിർവാഗ് വ്യാഹൃതം തയോഃ |

ജലേ വൈ തസ്യ സുചിരം

നിരോധഃ സമജായത || 19 ||

നാസി കേ നിരഭിദ്യേതാം ദോധൂയതി നഭസ്വതി |

തത്ര വായുർഗന്ധവഹോ പ്രാണോ നസി ജിഹ്വുക്ഷതഃ || 20 ||

യദാസ്ത്മനി നിരാലോകമാത്മാനം ച ദിദൃക്ഷതഃ |

നിർഭിന്നേ ഹൃക്ഷിണീ തസ്യ ജ്യോതിശ്ചക്ഷുർഗുണഗ്രഹഃ || 21 ||

ബോധ്യമാനസ്യ ഋഷിഭിരാത്മനസ്തജ്ജിഹ്വുക്ഷതഃ |

കർണൗ ച നിരഭിദ്യേതാം ദിശഃ ശ്രോത്രം ഗുണഗ്രഹഃ || 22 ||

വസ്തുനോ മൃദുകാഠിന്യലഘുഗുർവോഷ്ണശീതതാം |

ജിഹ്വുക്ഷതസ്ത്വൺ നിർഭിന്നാ തസ്യാം രോമമഹീരുഹാഃ |

തത്ര ചാന്തർബഹിർവാതസ്ത്വചാ ലബ്ധഗുണോ വൃതഃ || 23 ||

ഹസ്തൗ രുരുഹതുസ്തസ്യ നാനാകർമചികീർഷയാ |

തയോസ്തു ബലമിന്ദ്രശ്ച ആദാനമുഭയാശ്രയം || 24 ||

ഗതിം ജിഗീഷതഃ പാദൗ രുരുഹാത്യേഭികാമികാം |

പദ്ഭ്യാം യജ്ഞഃ സ്വയം ഹവ്യം കർമഭിഃ ക്രിയതേ നൃഭിഃ || 25 ||

നിരഭിദ്യത ശിശ്നോ വൈ പ്രജാനന്ദാമൃതാർഥിനഃ |

ഉപസ്ഥ ആസീത് കാമാനാം പ്രിയം തദുഭയാശ്രയം || 26 ||

ഉത്സിസ്യക്ഷോർധാതുമലം നിരഭിദ്യത വൈ ഗുദം |

തതഃ പായുസ്തതോ മിത്ര ഉത്സർഗ ഉഭയാശ്രയഃ || 27 ||

ആസിന്ധുപ്സോഃ പുരഃ പുർയാ നാഭിദ്വാരമപാനതഃ |
തത്രാപാനസ്തതോ മൃത്യുഃ പൃഥക്ത്വമുഭയാശ്രയം || 28 ||

ആദിത്സോരണപാനാനാമാസൻ കൃക്ഷ്യന്തനാഡയഃ |
നദ്യഃ സമുദ്രാശ്ച തയോസ്തുഷ്ടിഃ പുഷ്ടിസ്തദാശ്രയേ || 29 ||

നിദിധ്യാസോരാത്മമായാം ഹൃദയം നിരഭിദ്യത |
തതോ മനസ്തതശ്ചന്ദ്രഃ സങ്കൽപഃ കാമ ഏവ ച || 30 ||

ത്വക്ചർമ്മമാംസരുധിരമേദോമജ്ജാസ്ഥിധാതവഃ |
ഭൂമ്യപ്തേജോമയാഃ സപ്ത പ്രാണോ വ്യോമാംബുവായുഭിഃ || 31 ||

ഗുണാത്മകാനീന്ദ്രിയാണി ഭൂതാദിപ്രഭവാ ഗുണാഃ |
മനഃ സർവവികാരാത്മാ ബുദ്ധിർവിജ്ഞാനരൂപിണീ || 32 ||

ഏതദ്ഭഗവതോ രൂപം സ്ഥൂലം തേ വ്യാഹൃതം മയാ |
മഹ്യാദിഭിശ്ചാവരണൈരഷ്ടഭിർബഹിരാവൃതം || 33 ||

അതഃ പരം സൂക്ഷ്മതമമവ്യക്തം നിർവിശേഷണം |
അനാദിമധ്യനിധനം നിത്യം വാങ്മനസഃ പരം || 34 ||

അമുനീ ഭഗവദ്രൂപേ മയാ തേ അനുവർണിതേ |
ഉഭേ അപി ന ഗൃഹ്ണന്തി മായാസൃഷ്ടേ വിപശ്ചിതഃ || 35 ||

സ വാച്യവാചകതയാ ഭഗവാൻ ബ്രഹ്മരൂപധൃക് |
നാമരൂപക്രിയാ ധത്തേ സകർമാകർമകഃ പരഃ || 36 ||

പ്രജാപതീൻമനുൻ ദേവാനൃഷീൻ പിതൃഗണാൻ പൃഥക് |
സിദ്ധചാരണഗന്ധർവാൻ വിദ്യാധ്രാസുരഗുഹൃകാൻ || 37 ||

കിന്നരാപ്സരസോ നാഗാൻ സർപാൻ കിന്വുരുഷോരഗാൻ |
മാതൃ രക്ഷഃ പിശാചാംശ്ച പ്രേതഭൂതവിനായകാൻ || 38 ||

കുഷ്മാണേയാൻമാദവേതാലാൻ യാതുധാനാൻ ഗ്രഹാനപി |
ഖഗാൻമൃഗാൻ പശൂൻ വൃക്ഷാൻ ഗിരീന്യുപ സരീസൃപാൻ || 39 ||

ദ്വിവിധാശ്ചതുർവിധാ യേന്യേ ജലസ്ഥലനഭൗകസഃ |
കുശലാകുശലാ മിശ്രാഃ കർമ്മണാം ഗതയസ്ത്രിമാഃ || 40 ||

സത്ത്വം രജസ്തമ ഇതി തിസ്രഃ സുരന്യുനാരകാഃ |
തത്രാപ്യേകൈകശോ രാജൻ ഭിദ്യന്തേ ഗതയസ്ത്രിയാ |
യദൈകൈകതരോന്യാഭ്യോ സ്വഭാവ ഉപഹന്യതേ || 41 ||

സ ഏവേദം ജഗദ്ധാതാ ഭഗവാൻ ധർമരൂപധൃക് |
പുഷ്ണാതി സ്ഥാപയൻ വിശ്വം തിര്യങ്നരസുരാത്മഭിഃ || 42 ||

തതഃ കാലാഗ്നിരുദ്രാത്മാ യത്സൃഷ്ടമിദമാത്മനഃ |
സന്നിയച്ഛതി കാലേന ഘനാനീകമിവാണിലഃ || 43 ||

ഇത്ഥമഭാവേന കമിതോ ഭഗവാൻ ഭഗവത്തമഃ |
നേത്ഥമഭാവേന ഹി പരം ദ്രഷ്ടുമർഹന്തി സൂരയഃ || 44 ||

നാസ്യ കർമ്മണി ജൻമാദൗ പരസ്യാനുവിധീയതേ |
കർത്യത്വപ്രതിഷേധാർഥം മായയാ്ജ്ഞോപിതം ഹി തത് || 45 ||

അയം തു ബ്രഹ്മണഃ കൽപഃ സവികൽപ ഉദാഹൃതഃ |
വിധിഃ സാധാരണോ യത്ര സർഗാഃ പ്രാകൃതവൈകൃതാഃ || 46 ||

പരിമാണം ച കാലസ്യ കൽപലക്ഷണവിഗ്രഹം |
യഥാ പുരസ്താദ്യാഖ്യാസ്യേ പാദ്മം കൽപമഥോ ശൃണു || 47 ||

ശൗനക ഉവാച
യദാഹ നോ ഭവാൻ സൂത
ക്ഷത്താ ഭാഗവതോത്തമഃ |

ചചാര തീർത്ഥാനി ഭൂവസ്ത് -

യക്ത്വാ ബന്ധുൻ സുദുസ്ത്യജാൻ || 48 ||

കുത്ര കൗഷാരവേസ്തസ്യ സംവാദോഽധ്യാത്മസംശ്രിതഃ |

യദ്വാ സ ഭഗവാംസ്തസ്മൈ പുഷ്ടസ്തത്ത്വമുവാച ഹ || 49 ||

ബ്രൂഹി നസ്തദിദം സൗമ്യ വിദുരസ്യ വിചേഷ്ടിതം |

ബന്ധുത്യാഗനിമിത്തം ച തഥൈവാഗതവാൻ പുനഃ || 50 ||

സുത ഉവാച

രാജ്ഞാ പരീക്ഷിതാ പുഷ്ടോ യദവോചൻമഹാമുനിഃ |

തദ്യോഽഭിധാസ്യേ ശൃണുത രാജ്ഞഃ പ്രശ്നാനുസാരതഃ || 51 ||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ വൈയാസികൃതമഷ്ടാദശ

സാഹസ്ര്യം പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം ദ്വിതീയസ്കന്ധേ

പുരുഷസംസ്ഥാനുവർണനം നാമ ദശമോധ്യായഃ ||